

Mester Éva¹ - Tóth Róbert²

A magyarországi kkv-k aktuális helyzete és finanszírozási lehetőségei

Mester, Éva – Tóth, Róbert
Financing SMEs – Prospects in Hungary

Összefoglaló:

Az Európai Unióhoz való csatlakozást követően Magyarországon is az érdeklődés középpontjába helyeződtek a mikro-, kis- és középvállalkozások, többek közt a foglalkoztatottságban betöltött grandiózus szerepe, valamint a hozzáadott érték termelésében is szintén kiemelkedő jelenléte révén. A KKV-k könnyebben találják meg az új piaci lehetőségeket rugalmasságuk, kreativitásuk és alkalmazkodóképességük miatt. Azonban a világ jelenlegi gazdasági szakaszában, amikor késnek a szállítások, a hitelintézetek nehezebben folyósítanak kölcsönöket, a munkaadók dolgozókat bocsátanak el, a vállalatvezetőknek óvatosabban, nagyobb megfontolással szabad döntéseket hozniuk a vállalat menedzselésével, működtetésével kapcsolatosan. Így a pénzügyi döntések, mind rövid, mind pedig hosszútávon jelentősen befolyásolják a vállalkozás sikeres működését. Jelen tanulmány célja, hogy egy átfogó képet adjon a magyarországi KKV-szektor jelenlegi helyzetéről, egyes finanszírozási lehetőségeiről, valamint a fejlődésnek gátat szabó korlátokról. A tanulmány a magyarországi KKV-k finanszírozási jellemzőit feltáró primer kérdőíves kutatás elméleti alapjait kívánja megteremteni.

Kulcsszavak: kis- és középvállalkozások, versenyképesség, KKV-finanszírozás, pénzügyi válság

Abstract:

After joining the EU, micro-, small- and medium-sized enterprises came to the focus of attention in Hungary for their grandiose role in both employment and producing added value. Due to their flexibility, creativity and adaptability SMEs find new market opportunities easier. Also, SMEs can find their way and seize appearing opportunities more quickly under rapidly changing, insecure and high-risk circumstances. When analysing the sector, besides the investigation of the external environment, it is also important to focus on internal factors. The success of businesses is not only influenced by their access to financial resources, but also by their internal organisational structure and the standard of their organisational culture. In the present phase of world economy, when transports are delayed, credits are harder to obtain and companies downsize, leaders have to make careful and considerate management and operational decisions. Thus financial decisions have considerable short and long-term effects on the success of business operation. This research paper aims at a comprehensive study of the present situation of the Hungarian SME sector, some of its financing opportunities, as well as factors that hinder its development. Another purpose of the present writing is to lay the theoretical foundations for a primary questionnaire research exploring the financing characteristics of SMEs in Hungary.

Keywords: small- and medium-sized enterprise, competitiveness, SME finance, financial crisis

¹ Szegedi Tudományegyetem, Közgazdaságtani Doktori Iskola, Gránit Bank Zrt., Vállalati Üzletág, Ügyvezető Igazgató-helyettes

² Szent István Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Pénzügy MSc, hallgató

1. BEVEZETÉS

Magyarországon a kis- és középvállalkozások (kkv-k) fogalmának meghatározását a 2004. évi XXXIV. törvény szabályozza. A jogszabály szerint azon szervezetek sorolhatók e kategóriába, amelyek létszáma legfeljebb 249 fő, éves nettó árbevétele nem éri el az 50 millió eurót, vagy mérlegfőösszege nem haladja meg a 43 millió eurót, és az állam vagy az önkormányzati közvetlen vagy közvetett tulajdoni részesedése külön-külön vagy együttesen nem haladja meg a 25%-ot. A statisztikai lehatárolás a létszám-kategória szerint történik. Ez alapján a legfeljebb 49 főt foglalkoztató szervezetek kisvállalkozásnak – ezen belül a 10 fő alattiak mikrovállalkozásnak –, az 50–249 fővel működők középvállalkozásnak minősülnek. A Magyarországon működő vállalkozások döntő része a mikro-, kis- és középvállalkozások csoportjába tartozik – azon belül is a mikrovállalatok vannak jelentős túlsúlyban. A kkv-k gazdasági szerepe felértékelődött, melynek hátterében elsősorban nagyvállalati folyamatok húzódnak meg, ugyanis költségcsökkentési céllal tevékenységeik jelentős részét kihelyezték. A beszállítók számottevő része a kisebb méretű, rugalmasabban működő vállalkozások közül kerül ki. Míg eleinte a kkv-k csupán a helyi gazdaságban, azon belül is a lakossági szolgáltatásokban működtek, addig újabban az innovatív üzleti szolgáltatások területén is megjelentek. Ezek főképp a hálózatra alapozott globális piacra kilépő vállalkozások. A kkv-szektor gazdasági szempontból jelentős szerepet tölt be az ország jövedelemtermelésében, a külföldi tőke működtetésében, a beruházásokban, valamint társadalmi aspektusból a munkahelyteremtésben, foglalkoztatottságban.

2. A KKV-K HELYZETE MAGYARORSZÁGON

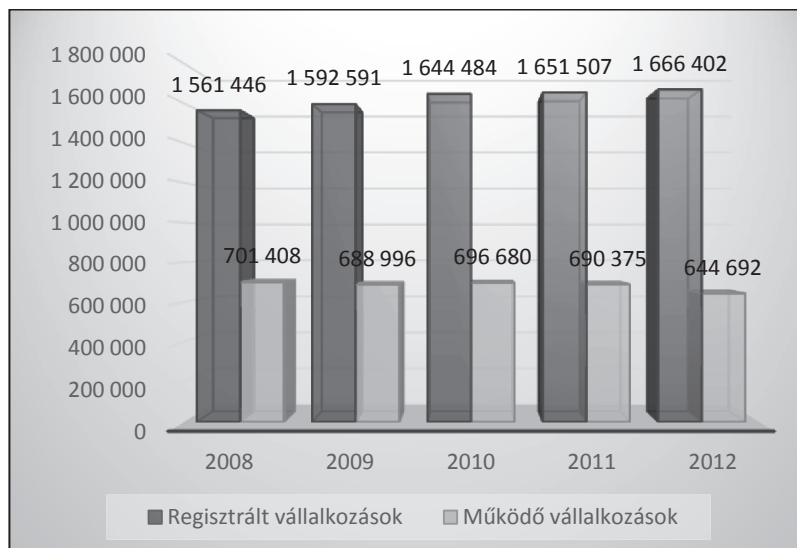
A Magyarországon működő vállalkozások döntő része – 99,8% – a kis- és középvállalkozások csoportjába tartozik. A kkv-szektor gazdasági szempontból jelentős szerepet tölt be az ország

jövedelemtermelésében, a külföldi tőke működtetésében, a beruházásokban, valamint társadalmi aspektusból a munkahelyteremtésben, foglalkoztatottságban. A 2008-as válságot követően a hazai kkv szektor igazán megerősödni nem tudott. Az ágazat 2009-től 2012 végéig gyenge talajon állt, azonban 2013-tól minimális előrelépés érzékelhető³. A kkv szektor által foglalkoztatott létszám a 2008-as szint körül mozog. A hazai kis- és középvállalkozások mintegy 2 millió embernek biztosítanak munkahelyet, a munkavállalók mintegy 73 százalékát foglalkoztatják. A kis- és középvállalkozásokban foglalkoztatottak száma a kilencvenes években dinamikus növekedett, majd az ezredfordulót követően a növekedés lelassult, majd tendenciáját tekintve mondhatni leállt, így a kkv-k stabilizáló hatást nem tudtak kifejteni a foglalkoztatás terén.

Az 1. ábra a hazai regisztrált és működő vállalkozások számának alakulását mutatja 2005 és 2013 között. Jól látható, hogy a működő vállalkozások közel fele a ténylegesen regisztrált vállalkozásoknak. Számokkal kifejezve mindez annyit tesz, hogy 2005-ben 1.208.780, míg 2013-ban 1.688.169 regisztrált vállalkozást tartottak nyilván Magyarországon. Ez közel 40%-os növekedést jelent. Azonban a ténylegesen működő vállalkozások száma 2005-ben 707.756, míg 2013-ban 656.458 volt. A legutolsó gazdasági válság kirobbanásának évét követően egy csökkenő tendencia mutatkozik. Lényeges eltérés van tehát a két kategória között, amit az alábbi ábrák jól szemléltetnek.

Az 1. táblázat a 2005. és 2012. közti időszak működő vállalkozásait mutatja a hazai régiók megoszlásában. A szektort jelentősen meghatározza a területi koncentráció, mindezt jól mutathja, hogy Közép-Magyarországra koncentrálódik a működő kkv-k mintegy 41%-a – 10 közül négy szervezet Közép-Magyarországon végezte tevékenységét. A többi régió részesedését közel azonos érték jellemzi.

³ A válság sokkal súlyosabb hatást gyakorolt a kis-és középvállalati szektorra, mint a nagyobb vállalatokra.

1. ábra. A regisztrált és működő vállalkozások száma

Forrás: http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qpg001.html
(letöltés dátuma: 2015.04.02.)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Közép-Magyarország	273 283	271 965	270 786	277 680	274 673	279 430	279 916	264 486
Közép-Dunántúl	73 886	72 161	71 177	71 403	69 703	70 153	69 077	63 504
Nyugat-Dunántúl	70 597	69 592	68 820	69 457	68 409	69 034	68 111	62 221
Dél-Dunántúl	61 686	60 432	58 878	59 825	58 644	59 352	58 077	53 558
Észak-Magyarország	63 306	61 696	60 703	61 091	59 461	59 280	58 234	54 081
Észak-Alföld	82 696	81 515	78 942	81 170	79 446	80 067	78 868	73 760
Dél-Alföld	82 302	80 785	78 752	80 782	78 660	79 364	78 092	73 082
Összesen	707 756	698 146	688 058	701 408	688 996	696 680	690 375	644 692

1. táblázat. A működő vállalkozások száma területi egységek szerint

Forrás: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qvd004b.html
(letöltés dátuma: 2015.04.02.)

A 2. ábra a működő vállalkozásokat mutatja be a gazdasági ágak megoszlása szerint. A hazai kkv-szektor a szolgáltatási szféra dominanciája jellemzi. (mintegy 80%).⁴ A legtöbb vállalkozás –

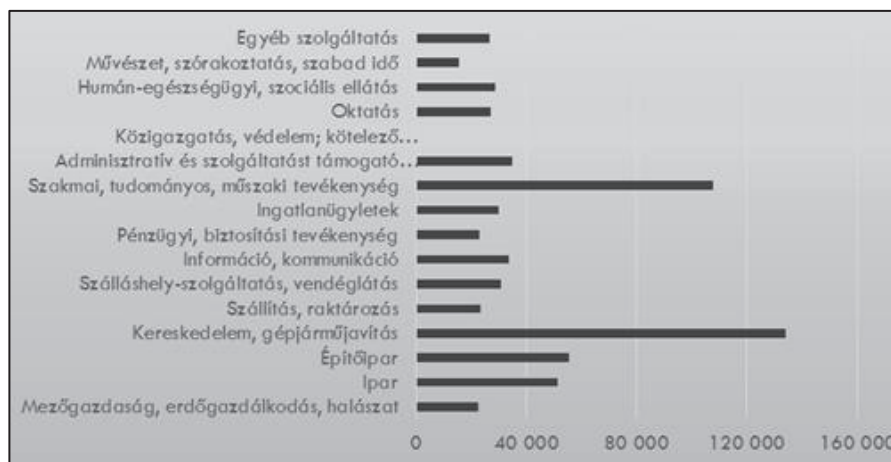
133 ezer 866- a kereskedelemben tevékenykedik, ami az összes vállalaton belül mintegy 21%-ot tesz ki.

Az ipar gyűjtőfogalomba többek között a feldolgozóipart, az élelmiszeripart, a bányászatot, a gyógyszergyártást, a vegyi anyagok gyártását, a textíliát, ruházatot, bőrt, és

⁴ A nagyvállalatok közel 60%-át termelő vállalkozásnak tartják nyilván.

bőrtermék gyártását soroltam, ami együttesen 8%-t tesz ki. Az építőipart külön kiemeltem, hiszen 2012-ben ebben az ágazatban 55 ezer 544 vállalat működött, megelőzve ezzel az előbb említett „ipart”. Így mindez együttesen 16,6 %-t képvisel. Érdeemes kiemelni a szakmai, tudományos és műszaki tevékenységet folytató vállalkozásokat, hiszen a vizsgált évben több mint 107 ezer vállalat működött ebben a feladatkörökben. Ezek azok a vállalkozások, amelyek jelentős tudást felhasználva próbálnak folyamatosan tevékenykedni, mindezekben túl elsősorban ezek a vállalkozások képesek

innovatív tevékenységeket folytatni. Egy nemzetgazdaságban rendkívül fontos szerepet kell(ene) juttatni az innovációnak, hiszen megállapítható, hogy jelenleg azok az országok képesek növekedni, amelyek innovációval, kutatás-fejlesztéssel, így tehát tudással versenyeznek. Magyarországra ez jelenleg nem jellemző. Hazánkat elsősorban „összeszerelő országnak” tekinthetjük a jelenlévő autógyárak működése miatt, amivel azonban tartós növekedés, hosszantartó versenyképesség nem érhető el.

2. ábra: A működő vállalkozások száma gazdasági ág szerint (2012)

Forrás: <http://www.ksh.hu> (letöltés dátuma: 2015.04.02.)

3. A KKV-K SZEREPE A FOGLALKOZTATÁSBAN

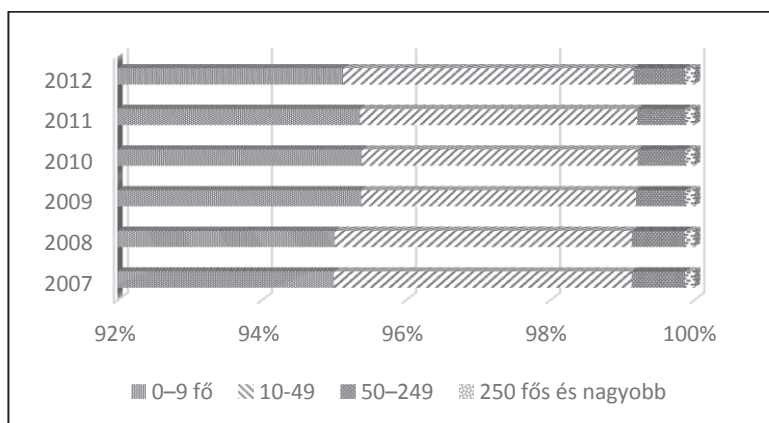
A mikro-, kis- és középvállalkozások gazdaságpolitikai jelentősége elsősorban a foglalkoztatottságban betöltött szerepükből fakad. Igen komoly arányú foglalkoztatottságot ölelnek fel a hazai kkv-k - az összes magyarországi foglalkoztatott 71,4%-a kkv-nál dolgozik, így jelentőségük nem elhanyagolható. Ezt támasztja alá a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) több cikkében is olvasható gondolat, miszerint „a kisvállalkozások az innováció, a növekedés és a

munkahelyteremtés legfontosabb forrásai” (OECD Economic Surveys Hungary, 2014). Így a foglalkoztatás növelésében nagy hangsúlyt kellene fektetni a vállalkozói szektorra, azon belül is a kkv-kra, mivel elsősorban ezek képesek munkahelyeket teremteni. Ehhez pedig szükséges a mindenkor kormány intézkedése is, hiszen eredményt elérni ezen a területen is a „3K”, úgymint a kormányzat, körponti bank valamint a vállalkozói szféra együttműködése révén lehetséges. A vállalkozások méret szerinti csoportosításának leggyakoribb kritériuma a létszám alapján történő besorolás. Magyarországon a

vállalkozások száma létszám-kategóriaként 2006-2012 között a következőképpen alakult.

A 3. ábra mutatja, hogy a hazai vállalkozások mintegy 95%-át alkotják a 10 főnél kevesebb alkalmazottat foglalkoztató mikrovállalatok.

Gazdasági húzóerejüket az általuk foglalkoztatottak aránya adja. A kisvállalkozások esetében ez az érték 4% körül mozog, a fennmaradó 1% pedig a középvállalkozások és a 250 főnél nagyobb vállalatok alkotják.

3. ábra: A foglalkoztatottak alakulása (2007-2012)

Forrás: http://www.ksh.hu/thm/1/indi1_2_4.html (letöltés dátuma: 2015.04.02.)

A foglalkoztatottak száma alapján meghatározott méretkategóriák közül minden régióban a legfeljebb 9 fős mikrovállalkozások dominálnak, az ennél nagyobb szervezetek hányada csupán Közép-Magyarországon és Dél-Alföldön éri el az 5%-ot. A kkv-k tevékenységi struktúrájában a szolgáltatások szerepe a meghatározó, ami befolyásolja eredményességüket, beruházási, foglalkoztatási képességüket. A kkv-k között a nagyvállalatokhoz viszonyítva kisebb a külföldi érdekeltségű vállalkozások előfordulása. 2012-ben összesen közel 28 ezer külföldi tőkével működő kkv volt az országban. Közöttük az átlagosnál erőteljesebb a területi koncentráció: a szervezetek több mint 70%-a Közép-Magyarországon végezte tevékenységét, és a befektetett külföldi tőke közel kétharmada is itt összpontosult.

Ezen kívül fontos megemlíteni a kkv-k szerepét a foglalkoztatással valamint az oktatással összevetve is. A fentiekben olvasható az ún. „3 K” kombináció, mely egyértelműen kifejezésre

juttatja ezen három elem szoros kapcsolatát. A mindenkori kormányzat gazdaságpolitikája magában foglalja azt is, hogy milyen fajta munkaerőre tart igényt a meglévő vállalati struktúra, tehát a működő cégek. A kisebb és közepes méretű vállalatok egy meghatározó része technológia-fejlesztéssel, innovációval, kommunikációval, informatikával, K+F-el foglalkoznak, ahol pedig elsősorban felsőfokú végzettségű szakemberekre van szükség. A jelenlegi oktatási rendszer azonban csupán a most működő vállalati rendszert kívánja kiszolgálni munkaerővel, hiszen az összeszerelő üzemek aránya a meghatározó. Ezek az üzemek azonban elsősorban nem felsőfokú végzettségű szakemberekre tartanak igényt, sokkal inkább szakmunkásokat alkalmaznak. Ebből az következik, hogy a felsőoktatásban tanuló hallgatók számát folyamatosan csökkenteni kívánják, és inkább egy-egy szakma elsajátításra ösztönzik a fiatal generációt. Azonban a világ abba az irányba mozdul el, hogy csupán azok az országok képesek gazdasági helyzetük szilárd stabilitásának megteremtésére, fenntartására,

és a továbbiakban növekedési pályára állni, valamint versenyképes pozícióba kerülni, ahol a lakosság döntő aránya rendelkezik versenyképes felsőfokú végzettséggel.

Továbbá nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy a vállalati szféra kínálja a fiatal generáció számára a legtöbb lehetőséget, hiszen ezek a hazai mikro-, kis- és közepes vállalkozások nyújtanak olyan perspektívát, jövőképet a frissen diplomázottak számára, amit kihasználva stabilan tervezhetővé válik az életük. Ehhez szükséges azonban a környezet átalakítása, a vállalkozóbarát feltételek megteremtése. Ezen szektor támogatása elhanyagolhatatlan lenne, hiszen egyértelműen látható, hogy ez a szektor foglalkoztatta az elmúlt időszakban a társadalom legnagyobb részét és jelenleg is így van. Így feltehetően ha ezen szektor tőkeinjekcióhoz juthatna, további munkahelybővülés lenne realizálható. Itt említem meg, hogy a Magyarország és az Európai Unió között létrejött Partnerségi Megállapodás sorai között nem olvasható, hogy a kkv- szektor azon része, ahol a legmagasabb a foglalkoztatási ráta, tehát a mikrovállalkozások, kapnak majd támogatást a következő 2014-2020-as ciklusban. A megállapodásban az szerepel, hogy a közepes méretű vállalkozások juthatnak jelentős forráshoz. Ennek hátterében az a kormányzati gondolat húzódik, hogy ez az a vállalati kör, amely leginkább képes exportra is termelni.

4. A KKV-K GAZDASÁGBAN BETÖLTÖTT SZEREPE

A kkv-szektor a magyarországi gazdaság egyik legfontosabb eleme közé sorolható. Az előző fejezetben tárgyalt részből következik, hogy a kis-és középvállalkozások valódi jelentősége a foglalkoztatás területére összpontosul, azonban jelentősen befolyásolják a gazdasági teljesítményt is. Mindezt alátámasztja a KSH egyik adata, miszerint a kkv-k 2007-ben a bruttó hazai termék (GDP) 54 %-t, 2009-ben 55%-át, míg 2011-ben 56%-át állították elő. Megállapítható tehát, hogy a hazai kkv-k állítják elő a GDP közel felét, és ez az arány a mikro-,

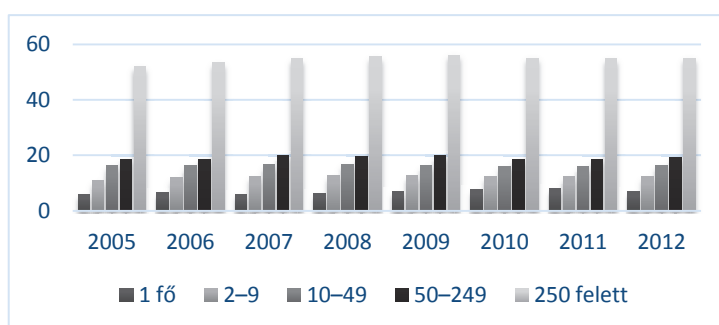
kis- és közepes méretű vállalkozások között közel azonos arányban oszlik meg. A KSH 2014. novemberben közzétett adatai szerint 2012-ben a kkv-k összesen közel 45 ezer milliárd forint árbevételre érték el, a teljes vállalati szektor teljesítményének 58%-át. 2011-hez viszonyítva Dél-Dunántúl és Észak-Magyarország kivételével minden régióban nőtt a kkv-k bevétele. Egy szervezet átlagosan 70 millió forintot ért el, ami a vállalkozás méretkategóriájának növekedésével nagyságrendekkel emelkedik. Árbevételük felülmúlta az egy évvel korábbit, ennek ellenére a kkv-k kisebb összeget fordítottak beruházásokra. 2012-ben a fejlesztések nagysága 1450 milliárd forintot tett ki, ami a vállalati szektor által megvalósított beruházások értékének 46%-át képviselte. Közép-Magyarország kivételével a kkv-k fejlesztéseinek döntő hányada három ágazatba került: az iparba, a mezőgazdaságba és a kereskedelembé.

A 4. ábra a GDP termeléshez való hozzájárulást mutatja a vállalati méretkategóriánként. Az ábra alapján megállapítható, hogy a vizsgált időszakban lényeges változás nem következett be a bruttó hozzáadott érték termelésében. A vállalat méretének növekedésével arányosan növekszik a GDP-hez való hozzájárulás aránya is. A kkv-szektor részesedése a GDP-ben nem csökkent a válság óta eltelt időszakban, minimális emelkedés realizálható, azonban ha azt állítjuk, hogy stagnált a bruttó hazai termékben való aránya az is kiemelkedő teljesítménynek számít ilyen turbulens gazdasági időszakban. Amennyiben azonban hozzátesszük, hogy a teljes foglalkoztatotti állomány több mint 70%-a ebbe a szektorba összpontosul, máris más aspektust mutat. Az ágazati megoszlás alapján a GDP 60%-a a szolgáltató szektorban keletkezett. A kereskedelem szerepe kevésbé domináns, a kkv-k gazdasági teljesítményéből csupán 18-20%-kal részesedett 2012-ben.⁵ 2001 és 2010 között – két év kivételével – a 60%-t

⁵ <http://www.kaleidoszkop.nih.gov.hu/documents/15428/123426/kkv12> (letöltés dátuma: 2014. 12. 26.)

meghaladta a kkv-szektor részesedése a vállalkozások által realizált bevételnek. 2011 óta viszont ez az érték minimálisan csökkent, 2012-ben az összes árbevétel valamivel több, mint 58%-a köthető a kis- és középvállalkozásokhoz. A kkv-k gazdaságban betöltött eddig említett jelentősége mellett fontos említést tenni az exportról is, hiszen ők adják az export harmadát. Az elmúlt 15 évben tapasztalható globalizálódás már nem csupán a nagyvállalatokat vonzza magához, hanem megfigyelhető, hogy a kkv-szektor számára is megnyílt a lehetőség ezen világgazdasági forgalomba való bekapcsolódásra. Ide tartozik többek között az exportálás, a nagyvállalatokkal való együttműködés, számukra történő

beszállítás, vegyes tulajdoni körrel bíró vállalkozások alapítása, külföldi kirendeltségek megnyitása, s fontos megemlíteni a más vállalkozásokkal együttműködő kutatást is.⁶ A jelenlegi kormányzat is támogatja ezen irányzatot, ezt támasztja alá többek között az is, hogy exportösztönző programot indított az exportképes árukat és szolgáltatásokat előállító kis- és közepes vállalkozások támogatására. Jó lehetőséget jelenthet a vállalkozások számára, hiszen az export növelése együtt jár a termelés növekedésével, ami pedig a munkahelyteremtést vonja maga után. Jelenleg azonban a hazai export túlnyomó részét a nagyvállalkozások adják.

4. ábra: A bruttó hozzáadott érték termeléséhez való hozzájárulás a vállalati méretkategóriánként
 Forrás: A kis- és középvállalkozások helyzete Magyarországon, KKV Évkönyv 2012, Budapest, 2012

A mikro-, kis- és középvállalkozások itthon fizetnek adót, hazai munkavállalókat foglalkoztatnak, tevékenységük során keletkezett nyereségüket itthon használják fel, fektetik be. Így teljes egészében hozzájárulnak a GDP növeléséhez. A GDP mutató mellett azonban fontos más mutatószámokat is megvizsgálni, hiszen csak a GDP-t elemezve nem kapunk tényleges látképet egy adott gazdasági helyzetről. Ezzel szemben érdemes a GNP, bruttó nemzeti termék mutatót is megvizsgálni, ami sokkal jobb képet ad a gazdasági tényleges helyzetről.

⁶ Szerb László, A haza kis- és középvállalkozások fejlődését és növekedését befolyásoló tényezők a 2000-as évek közepén

5. A MAGYAR KKV-K HELYZETE NEMZETKÖZI ÖSSZEHASONLÍTÁSBAN

A kis- és középvállalkozások nem csupán hazánkban, de az európai gazdaságban is kulcsfontosságú szerepet töltenek be. Több mint 20 millió kkv tevékenykedik az EU-ban, és mintegy 87 millió embert foglalkoztatnak. Kiemelendő tény, hogy néhány ágazatban, mint pl. az építőipar, a textilipar, bútortermelés, sőt ma már ide sorolható a logisztika területe is, a foglalkoztatási ráta eléri, sőt meghaladja a 80%-ot. Az EU 28 országában a vállalkozások jelentős többsége, 93 %-a mikrovállalkozás, amelyek a teljes foglalkoztatottság 30%-át jelentik, valamint az árbevétel 17%-át adják (2. táblázat).

A nagyvállalkozások ezzel ellentétben csupán 0,2%-ot képviselnek az összes vállalkozáshoz viszonyítva, az összfoglalkoztatottak mintegy 33%-a dolgozik ezen vállalatoknál, és a bevétel 44%-át adják. 2011-ben minden uniós tagállamban a vállalkozások jelentős része a mikrovállalkozások körébe sorolható. A kis- és középvállalkozások legnagyobb arányban Németországban (18%), Romániában, Luxemburgban (13%) és Ausztriában(12%), míg legkisebb arányban Szlovákiában(4%) voltak jelen. A nagyvállalkozások aránya az összes tagállamban 0,5% körül alakult. Az Unió vállalásai által előállított, tényező költségen számított bruttó hozzáadott értékből a kkv-k átlagosan 58%-kal részesedtek, ami 4 százalékponttal magasabb a magyarországinál. A foglalkoztatottakat illetően fordított a helyzet, a kkv-k súlya átlagosan 67%-os, miközben hazánkban felülmúlta a héttizedet.

Összességében az árbevétel, a bruttó hozzáadott érték és a foglalkoztatottak között képviselt súlya alapján a kis- és középvállalkozások szerepe – azon ország adatainak összehasonlítása alapján, melyek

közöltek információkat – Észtországban a legnagyobb, az Egyesült Királyságban pedig a legkisebb az uniós tagállamok körében. A hazánkkal szomszédos uniós országokkal összehasonlítva a kkv-k bruttó hozzáadott értékben képviselt súlya négy tagállamban magasabb a magyarországinál. A munkaerőpiaci szerep esetében változatosabb a kép: a kkv-knál foglalkoztatottak hányada a hazaival szinte megegyező vagy annál nagyobb Szlovákiában, illetve Szlovéniában, viszont jóval kisebb Romániában.

Létszám-kategóriák alapján 2011-ben a vizsgálható tagállamok mindegyikében a kkv-k túlnyomó részét a legfeljebb 9 főt foglalkoztató mikroméretű szervezetek képviselték, a legalább 10 fősek hányada 7 országban (a három balti államban, Ausztriában, az Egyesült Királyságban, Luxemburgban és Romániában) közelített meg, vagy haladta meg a 10%-ot. Ez utóbbi érték Magyarországon 5,1%-ot tett ki, ami az ötödik legkisebb az adatot közlő tagországok között és számottevően kisebb az EU-28 átlagát jelentő 7,3%-nál.

	Mikro- vállalkozás	Kis- vállalkozás	Közép- vállalkozás	Σ KKV	Nagy- vállalkozás	Σ Vállalat
Vállalkozások száma (db)	19,969,338	1,378,374	223,648	21,571,360	43,517	21,614,908
Vállalkozások aránya (%)	92.4%	6.4%	1.0%	99.8%	0.2%	100%
Foglalkoztatottak száma	38,629,012	27,353,660	22,860,792	88,843,464	44,053,576	132,897,040
Foglalkoztatottak aránya (%)	29.1%	20.6%	17.2%	66.9%	33.1%	100%
GDP (%)	21.6%	18.2%	18.3%	58.1%	41.9%	100%

2. táblázat. A kis-és középvállalkozások különböző kategóriák szerinti megoszlása

Forrás: Eurostat, National Statistical Offices and DIW Econ (letöltés dátuma: 2015.04.02.)

A magyar KKV-k gazdálkodását tehát összességében magas munkaerő- és alacsony tőkeintenzitás jellemzi, de a legnagyobb probléma a hatékonyság. Míg nálunk a mikro vállalkozásokban foglalkoztatottak aránya lényegesen nagyobb, a nagyvállalatoknál

foglalkoztatottaké pedig sokkal kisebb. Az EU-27 országaiban a kis- és közepes vállalkozások részesedése a hozzáadott érték létrehozásából nagyobb, a nagyvállalatoké ugyanennyivel kisebb. A legnagyobb különbség a termelékenységben mutatkozik. Az EU-27

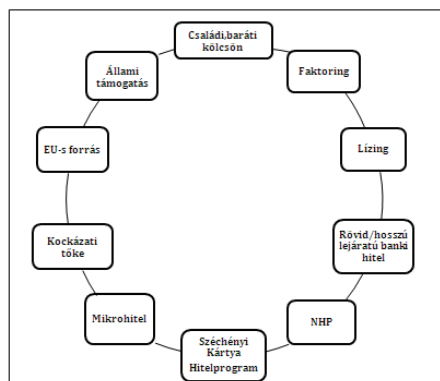
országainak átlagos termelékenysége közel háromszor nagyobb, mint a hazai adat. A termelékenységi rés a mikro vállalkozásoknál a legnagyobb, a nagyvállalatoknál a legkisebb. (A kis- és középvállalkozások fejlesztésének stratégiája 2007-2013, Éves Időközi Monitoring Jelentés 2009. év NGKM). Méretük a hazai KKV-szektorban tehát, hasonlóan a nemzetközi trendekhez, minden fontos, a versenyképességet jellemző mutató pozitívan korrelál a vállalkozás méretével, a nagyobb cégek tőkeintenzitása magasabb, az alkalmazottaik és a vezetőik képzetesebbek, gyakrabban valósítanak meg innovációt, többet fordítanak kutatás-fejlesztésre, jobb eséllyel jutnak külső finanszírozási forrásokhoz, és jobbak a fajlagos eredménymutatóik is. A hazai KKV-szektor további fejlődésének feltétele tehát a méretstruktúra átalakulása és növekvő átlagos vállalatméret. (Kállay, 2012). A stabil szabályozási környezet, a hatékony közvetlen beruházás és foglalkoztatás ösztönzés mellett a KKV-szektor növekedési esélyei akkor a legjobbak, ha megfelelő állami szerepvállalással megfelelő szabályozási környezetben tőkepiaci és banki finanszírozási lehetőségek segítik.

6. A KKV-K FŐBB FINANSZÍROZÁSI FORRÁSAI

Annak ellenére, hogy a kis- és középvállalkozások igen fontos szerepet töltenek be minden nemzetgazdaságban, számos problémával kell szembe nézniük. Talán a legjelentősebb problémát a tőkehiány, a finanszírozási forrásokhoz való hozzájutás jelenti. Tanulmányunknak ebben a fejezetében körbejárjuk e problémakört és néhány lehetséges megoldási javaslatra hívjuk fel a figyelmet. Cikkünk, egy jelenleg még zajló kutatást előlegez meg és reménybeli várható eredményeket vetít előre.

A magyarországi kkv-k finanszírozási jellemzőit feltáró primer kérdőíves kutatás a vállalat alapadatainak (méret, ágazat, gazdálkodási adatok, tulajdonosi szerkezet stb.) kérdéscsoportját követően, a vállalkozás

finanszírozási tapasztalataira gyűjt a vállalkozásoktól adatokat és kitér a Növekedési Hitelprogram vállalati szempontból történő objektív és szubjektív értékelésére is. A külső forrásokat az alábbi, 5. ábrán látható formákba sorolja:

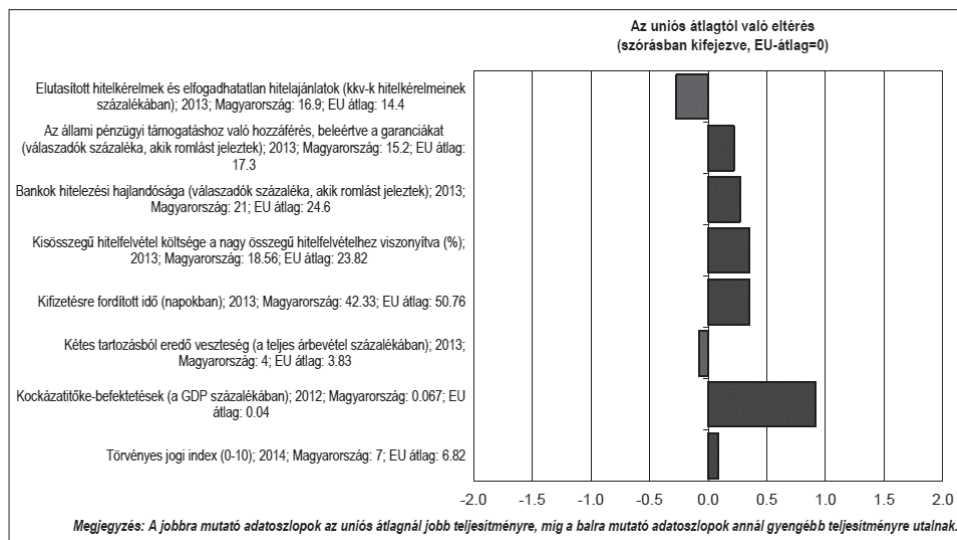
5. ábra. A külső finanszírozási források csoportosítása

Forrás: saját szerkesztés, 2015

A külső források közül a kis- és középvállalkozások vissza nem térítendő támogatások, kölcsönök és – bizonyos esetekben – garanciák formájában juthatnak államilag támogatott külső finanszírozáshoz. Nem kívánjuk megelőlegezni a kérdőív eredményét, de valószínűsítenünk lehet, hogy a külső források között a banki hitelek dominanciája a válaszadók értékelésében sem fog változni, ha a hatékonyság növelése a cél. A finanszírozási döntéseknek arra kell irányulnia, hogy sikerüljön forrást találni a folyamatos likviditás, fizetőképesség fenntartására, hogy minimalizálja a súlyozott vállalati tőkeköltséget, illetve, hogy az eszközök és a források lejáratú struktúrája összhangban legyen, azaz rövid lejáratú kötelezettségekkel szemben rövid lejáratú források álljanak, a hosszú távú befektetések pedig hosszú lejáratú forrásokkal kerüljenek megvalósításra. A vállalat finanszírozási politikájától függ többek között az elérhető mérleg szerinti eredmény, a vállalat osztalékfizetési képessége, a tőkeszerkezete, az idegen forrás igénye és gyakran a fizetett társasági nyereségadó és a csőd

valószínűségének mértéke is. (Csubák Krisztna PhD értekezés, 2003 10. oldal). Érdekes képet mutat az EU Magyarországról szóló 2014. évi

SBA-tájékoztatójának a magyar KKV-k finanszírozáshoz való hozzájárásról szóló fejezete.

6. ábra. A finanszírozási forrásokhoz való hozzájárás

Forrás: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/files/countries-sheets/2014/hungary_hu.pdf (letöltés dátuma: 2015.04.02.)

Magyarország összesített teljesítménye a KKV-k finanszírozási forrásokhoz való hozzájárása tekintetében megfelel az uniós átlagnak (6. ábra). Ugyanakkor Magyarország a legtöbb egyéni mutató értékén nem javított. A viszonylag jobb helyezés az uniós átlaghoz viszonyítva csupán a finanszírozási feltételek jelentős romlásának köszönhető a többi tagállamban, illetve kisebb mértékben a jegybank által kezdeményezett konkrét finanszírozási konstrukcióknak az eredménye. A Széchenyi Kártya Program és a KKV-k finanszírozását támogató kockázati tőke rendelkezésre állása is élénkítő hatást gyakorolt. Ennek ellenére a legtöbb KKV finanszírozási helyzete továbbra is nehéz. Mint sok más uniós országban, a finanszírozási forrásokhoz való hozzájárás mindig az adott finanszírozási módtól függ. A banki hitelekhez való hozzáférés fokozatosan javult, ugyanakkor drágult is. Míg a kisebb, 1 millió euró alatti - főként KKV-knak szánt - és a magasabb összegű hitelek kamatláb-

különbözete alacsonyabb Magyarországon, mint az EU más országaiban, ez a felár a 2007. évi 12%-ról majdnem 19%-ra emelkedett 2013-ban. Továbbá az alacsonyabb kamatfelár csak a hitelhez jutó KKV-k esetében jelent előnyt. Az elutasított hitelkérelmek aránya azonban még mindig magasabb Magyarországon, mint más uniós országokban, annak ellenére, hogy 2013-ban a 2012. évi 26%-ról 17%-ra csökkent. A magyarországi KKV-k 28%-a számolt be arról, hogy a bankok kevésbé hajlandóak hitelt adni nekik (az EU esetében ez az arány 26% volt). A kormány erélyesebb beavatkozása valamelyest enyhítette ezt a problémát. Ennek köszönhetően a válság kitörése elején, 2008-ban mért 31%-ról 2013-ra 21%-ra csökkent azon KKV-k részaránya, amelyek a közfinanszírozású támogatásokhoz, többek között a garanciákhoz való hozzáférést nehezebbnek ítélik meg. A többi mutató többé-kevésbé változatlan maradt. A magyar vállalkozásokat valamivel hamarabb fizetik ki,

mint uniós társaikat (42 nap az 50 naphoz képest), a kiesett kifizetések aránya (4%) pedig csaknem azonos az uniós átlaggal. Tehát a cash-flow tekintetében a magyarországi KKV-k helyzete nem sokkal rosszabb, mint uniós társaiké.

Pozitív fejlemény a GDP-arányos kockázati tőke fokozatos növekedése az utóbbi években. A legtöbb tagállamhoz hasonlóan kevés KKV jut kockázati tőkéhez, de talán az általános helyzet valamivel kedvezőbb Magyarországon. A helyzeten talán javítottak a JEREMIE I és II programok (A mikro-, kis- és középvállalkozásokat támogató közös európai források) bevezetése a közelmúltban, amelyeknek javítaniuk kellett volna a helyzetet a végrehajtás hatékonyságával kapcsolatos kétélyek ellenére (pl. a KKV-k kiválasztása tekintetében).

2013-ban és 2014 első negyedében különböző eszközök révén mérsékelt eredmények születtek ezen a területen. Először is egy új, kedvezményes kamatozású hitelprogramot vezettek be. A Növekedési Hitelprogram keretében a Magyar Nemzeti Bank forrásokat biztosít a kereskedelmi bankok számára, amelyek a cégeknek szubvencionált támogatást nyújtanak, hogy utóbbiak növelhessék K+F és innovációs kapacitásaikat, és fejleszthessék üzleti környezetüket. Másodsorban pedig egy újonnan - az EXIM Bank által biztosított finanszírozási programok keretében - bevezetett hitelkeret révén a KKV-k pénzügyi támogatáshoz jutnak ahhoz, hogy kedvezményes kamattal fejlett gyártóberendezéseket vásárolhassanak (600 millió EUR) exportnövelési céllal.

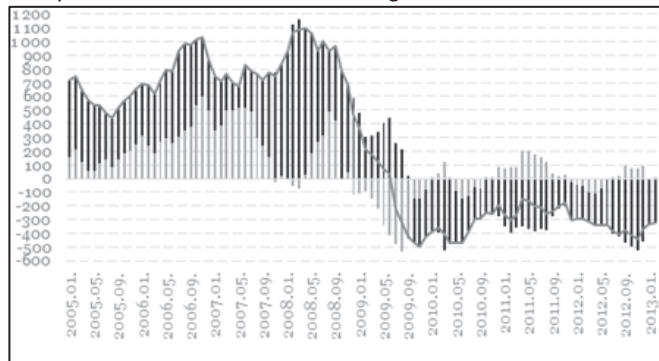
7. NÖVEKEDÉSI HITELPROGRAM

A KKV-k hitelezése (az árfolyamhatást kiszűrve) 2008 óta kisebb kilengésekkel, de folyamatosan mérséklődött. (Magyarország Kormánya J/8112. számú jelentés a kis- és középvállalkozások 2009-2010. évi helyzetéről, a vállalkozásfejlesztés

érdekében megtett intézkedésekről, valamint a kis- és középvállalkozások részére nyújtott állami támogatások eredményeiről. Előadó: dr. Matolcsy György nemzetgazdasági miniszter, Budapest, 2012. július). Az NHP kedvezményes kondíciói (melynek legnagyobb értéke a fix kamat és az elérhető hosszú futamidő), a hitelezési hajlandóságot és a hitelfelvételi kedvet érdemben voltak képesek befolyásolni. A Növekedési Hitelprogram bevezetését megelőzően a hazai KKV-szektor rosszabb helyzetben volt, mint az Európai Unió más országainak vállalkozásai. Valószínűsíthető, hogy a bankok hitelezési hajlandósága, kockázat vállalása függ attól, hogy a potenciális adós törlesztési terhe hogyan alakul a jövőben, ami függ a kamat nagyságától, a kamatkockázattól, és az esetleges árfolyamkockázattól. Ez a hipotézis azt is vélelmezi, hogy a kedvezőbb kondíciók mellett elérhető hitel a hitelkeresletet a hitelfelvevők oldaláról is élénkíti. Tekintve, hogy az NHP hosszú lejáratú, fix, alacsony kamatozású (2,5%-is kamatszint és 10 éves maximális futamidő) hitelt kínál a magasabb kamatú, többnyire változó kamatozású és rövidebb lejáratú piaci hitelek helyett, alkalmas a tényleges hitelkereslet és a valós ügyfélkockázat felmérésére is.

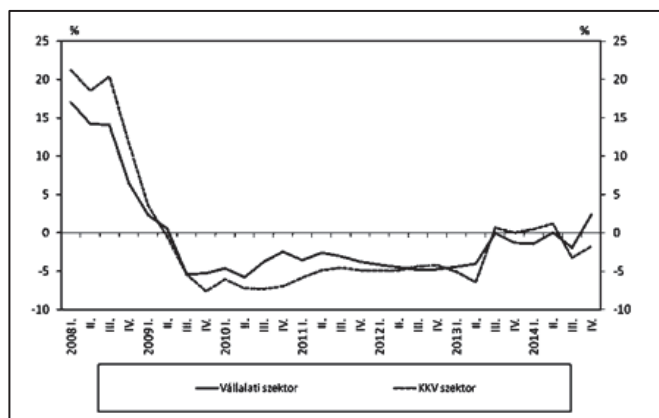
A Növekedési Hitelprogram teljes fordulatot hozott a hazai KKV-szektor hitelezésében (7. ábra). A statisztikai adatok szerint trendtörés következett be a vállalati, és ezen belül a KKV-hitelezési folyamatokban. Míg korábban évente 4-6 százalékkal zsugorodott az állomány, 2013 harmadik negyedéve óta gyakorlatilag stagnál, ami döntően az NHP hatásának köszönhető. Több vállalati felmérés is arról tanúskodik, hogy a hitelezés élénkülése jelentős része a keresleti oldalról is jelentkezik: a hitelprogramban résztvevő vállalatok jelentős része piaci alapon nem, vagy csak kisebb összegben vett volna fel hitelt. A 2013. évben indult NHP már az első pillére rövid időn belül (3-5 hónap) kifejtette pozitív hatását a kis-és középvállalkozások hitelállományában. A program hatásának köszönhetően a teljes hitelintézeti szektor

vállalathitel-állományának nettó változása megközelítette a 600 Mrd. Ft-ot (8. ábra).

7. ábra. Kihelyezett vállalati forint-hitelek és devizahitelek 12 havi gördülő nettó összege illetve összesen (mrd Ft)

Forrás: MNB - Növekedési Hitelprogram tájékoztató-portfolio.hu (letöltés dátuma: 2013.04.29.)

8. ábra. A teljes vállalati és a kkv-szektor hitelállományának növekedési üteme

Forrás: <http://www.mnb.hu/Kiadvanyok/hitelezesi-folyamatok/hitelezesi-folyamatok-2015-marcius> (letöltés dátuma: 2015.04.02.)

A primer kérdőívben szeretnénk rávilágítani arra is, hogy a fix alacsony kamat jelentett-e horgonyhatást a piaci hitelek kamata és a megfelelően hosszú futamidő tekintetében, illetve javította-e a párbeszédet a finanszírozó bankok és az ügyfelek között. Fontos hangsúlyozni, hogy az NHP célja egy átmeneti időszakban stimulálni a hitelezést, nem pedig végérvényesen felváltani, helyettesíteni a piacot. A pénzügyi közvetítőrendszernek át kell vennie az irányítást, középtávon a piaci alapon történő hitelezés élénkülhet, a gazdasági

növekedéssel pedig a hitelkereslet egészséges élénkülése következhet be.

8. A PIACI FINANSZÍROZÁS SZEREPLŐI ELŐTT ÁLLÓ KIHÍVÁSOK

Évek óta hitelezési egyensúlytalanságban van a magyar KKV hitelpiac. 2008-ig egy felfokozott aranykorban tudhatta magát, köszönhetően az alacsony forrásköltségeknek, a csökkenő kockázati költségeknek és az alacsony hozamelvárásoknak. A tőkepiaci aktivitás növekedett. (2013. május 8. Portfolio.hu

konferencia a hitelezésről / Élő halott a hitelezés - Egy konferencia tanulságai). A növekedés elfedte a szektor 2000 évek óta felerősödött strukturális problémáit: megfelelő méreterkezetének, tőkeintenzitásának, innovatív képességének hiányosságait. Kevésbé volt érzékelhető a gyorsan változó jogi és számviteli szabályozásunkban rejlő bizonytalansági tényező is. Ez tört meg 2008-2009-ben, hatalmasat zuhant a hitel/GDP arány és a csökkenés kisebb kilengéseket leszámítva talán most állt meg. A kereslet részben

visszatért, a piaci banki kínálat azonban ettől lemaradva hiányzik. Az elmúlt évek veszteségsokkjai után és az újabb bizonytalanságok miatt a piaci finanszírozási költségek még nem térnek vissza a válság előtti alacsony szintjükre. A bankszektor küszködik – és különböző elemzéseket végez (3. táblázat) –, hogy elérje a tulajdonosok és a piacok által elvárt hozamot, ellenben korántsem biztos, hogy a bankok képesek lesznek a korábbi hatékony formában eljuttatni a megtakarításokat a hitelfelvevőkhöz. (Dietz, 2012)

	Pénzüntézetek	KKV-cégek	Állam
MEGÉRTÉS / BIZALOM	<ul style="list-style-type: none"> • KKV strukturák pontos elemzése • KKV életciklus megértése • Pontos kategorizálás • Partnereket keresni a nemzetközi piacokon 	<ul style="list-style-type: none"> • Transzparencia • Felelősségvállalás • Összefogás 	<ul style="list-style-type: none"> • Megegyezésen alapuló közös felelősségvállalás
DIVERZIFIKÁLÁS	<ul style="list-style-type: none"> • Új testreszabott finanszírozási modellek kialakítása 	<ul style="list-style-type: none"> • Külföldi finanszírozási források direkt elérése • Tőke újraelosztása a régióon belül • Közös tőkeallokáció 	<ul style="list-style-type: none"> • Összetett módszerek, hatékony tőke, forrás, adóallokációs eszközök megfelelő kombinációja
INNOVÁCIÓ	<ul style="list-style-type: none"> • Korszerű költségek és működés • Kockázati megfelelésre való fókuszálás • Dinamikus árazás bevezetése 	<ul style="list-style-type: none"> • Szervezeti innováció • Méretarányos cash-flow és tőkemanagement 	<ul style="list-style-type: none"> • Konstruktív szabályozás • Piacösztönző megoldások • Hatékony garanciarendszer

3. táblázat. A piac résztvevőinek elemző vizsgálata kiemelt szempontok alapján

Forrás: <http://www.hvca.hu/hu/2015/02/a-magyar-nemzeti-bank-elemzése> (letöltés dátuma: 2015.04.02.)

9. A TŐKEPIAC JELLEMZŐI MAGYARORSZÁGON

A bankszektorhoz hasonlóan a 2008-ban bekövetkezett válság hatására a tőkepiaci aktivitás is drámaian zuhant, a külföldi tőkealapok szinte kivétel nélkül visszavonultak Magyarországról. Ennek oka nagyrészt a

bizonytalan gazdasági helyzet, másrészt az egyes elérhető tranzakciók rendkívül alacsony mérete nagysága volt. A 2009-ben meghirdetett első JEREMIE1 programnak köszönhetően a hazai private equity (PE) iparág – pontosabban annak korai stádiumú befektetésekkel foglalkozó, venture capital (VC) szegmense – új lehetőséget kapott. A program révén 2009 és 2010 évek folyamán több kockázati tőkealap-kezelő és kockázati tőkealap jött létre, amelyek a korai fázisú befektetések tekintetében hiánypótló szerepet tölthettek be. A korai stádiumú befektetések jelentősége a hazai piacon a 2000-es években elenyésző volt és döntő részben a JEREMIE alapoktól érkező források teremtették meg annak a lehetőségét, hogy a korai életciklusú, innovatív, kisméretű vállalkozások tőkéhez jussanak.

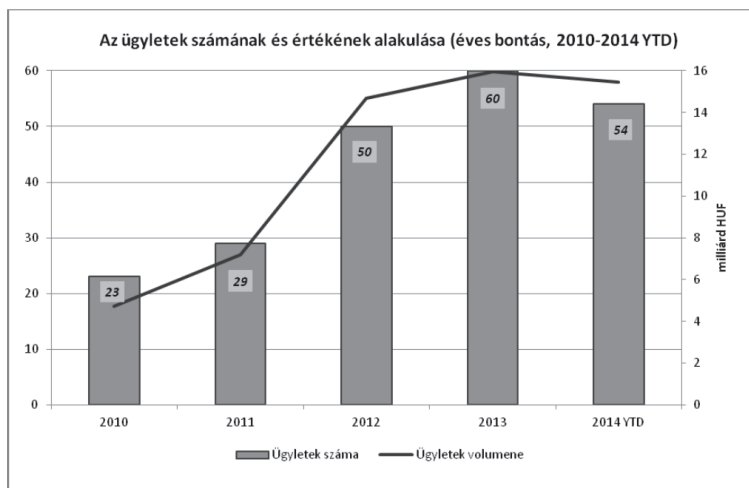
Ez látható a 4. táblázat 2010 évi adataiban, mely nagyobb darabszámú, de kis összegű befektetést regisztrál (2010 nem lezárt év).

Az elmúlt évek során a JEREMIE alapok befektetési aktivitása fokozódott, illetve időközben a szegmens is tovább bővült, mivel a 2012-ben meghirdetett második JEREMIE program keretében 2013-ban és 2014-ben újabb kockázati tőkealap-kezelők és kockázati tőkealapok jöttek létre. A 9. ábra a hazai PE szektor 2010. január 1. és 2014. június 30. közötti befektetési aktivitását mutatja.

Befektetés éve	Befektetett tőke értéke (millió Ft)	Befektetési ügyletek száma (db)	Átlagos befektetési érték (millió Ft)
2007.	123 393,7	26	4 749,8
2008.	119 847,2	25	4 773,8
2009.	60 043,5	12	4 994,3
2010.	17 901,8	19	936,4

4. táblázat. JEREMIE alapokból érkező források (2007-2010)

Forrás: <http://www.hvca.hu/hu/2013.03/statisztika> (letöltés dátuma: 2015.04.02.)

9. ábra. A hazai PE szektor befektetési aktivitása (2010-2014)

Forrás: <http://www.hvca.hu/hu/2015/02/a-magyar-nemzeti-bank-elemzése> (letöltés dátuma: 2015.04.02.)

10. NÉHÁNY SZÓ A CROWDFUNDINGRÓL

Egyes vélemények szerint a crowdfunding paradigma-váltást eredményezhet – hiszen az innovatív gondolkodásmóddal abszolút konform ez a megoldás – amely folyamatból nem lenne célszerű kimaradni. Egyetlen óriási hátránya van: ellenőrizhetetlen. A crowdfunding a kockázati tőke versenytársának tekinthető –, de egy alap túl sokat „kér” (túl magas a kockázatokat visszatükröző diszkont), ott van a vállalat menedzsmentjében, ráadásul még ellenőriz is. Ennek következtében a finanszírozást kereső vállalat inkább kisbefektetőktől próbálja összegyűjteni a tőkét. A magyar retail piac egyrészt abszolút nem elég edukált ahhoz, hogy megértse a crowdfunding-hoz kapcsolódó kockázatokat, másrészt a hazai retail befektetők között jelenleg elenyésző azok aránya, akik egyrészt rendelkeznek érdemi megtakarítással egy ilyen jellegű befektetésre, továbbá nyitottak is az ilyen jellegű befektetések iránt. Megtakarítások, illetve kellő nyitottság hiányában, akik nemzetközi termékekben vagy projekteknél gondolkodnak, azok előbb-utóbb valamelyik nemzetközi portálon fognak megjelenni (többek között a Kickstarter-en). A hazai piacon még nem alakult ki az ehhez szükséges üzleti, bizalmi és vállalati kultúra, ezért aki crowdfunding által szeretne nagyobb tőkét gyűjteni az el fog menni a külföldi piacra. Egyes vélemények szerint a hazai piacon sokkal inkább elképzelhető az, hogy üzleti angyalok érdeklődését kelti fel valamely ötlet vagy projekt, akik bizonyos volumenben (1-5 millió Ft közötti értékben) hajlandóak lesznek ezeket megfinanszírozni. Kizárólag vállalkozói oldalról nézve ez egy nagyon támogatható dolog, hiszen miért ne próbálhatná meg valaki eladni az ötletét másoknak. A crowdfunding egyik előnye, hogy nagyon rugalmas, viszont nagyon nehéz a folyamatból kiszűrni azokat, akiket elsősorban nem gazdasági érdek motivál. Minél vadabb egy innováció, annál nagyobb a csalás valószínűsége. Ennek következtében itt a megfelelő, transzparens és hiteles riportolás jelentősége óriási. A leírtak alapján látható,

hogy a crowdfunding esetében nagyon sok faktort kell nagyon óvatosan mérlegelni, amelynek során a szabályozók felelőssége is igen jelentős.

11. ÖSSZEZÉS - LEHETSÉGES VÁLASZOK A KIHÍVÁSOKRA

Az alábbi cikk keretében arra vállalkoztunk, hogy röviden rávilágítsunk a magyar mikro-, kis- és középvállalati szektor aktuális gazdasági helyzetére, valamint finanszírozásának lehetőségeire. A primer kutatás következtetései remélhetőleg választ adnak arra, hogy a feltevések milyen kombinációja működőképes és mely megoldások és milyen arányban vezetnének hatékonyabb struktúra kialakításához.

A hitelezési egyensúlytalanság megoldását a banki szektoron belül és kívül egyaránt lehet tehát keresni, azonban különböző problémák különböző összefüggéseket tárnak fel. Óriási különbség van az egyes lehetséges kimenetek között:

- nem tud eljutni a tőke a gazdasághoz, csökken a növekedési ütem,
- az állam növeli gazdasági aktivitását, egy ilyen tőke vagy forrásallokáció azonban csak jóval kevésbé hatékony lehet a piacnál, ezért átmenetileg tud csak kellő ösztönzést adni a hitelezésnek,
- az árnyék bankrendszer próbálja betölteni az űrt (shadow banking),
- nem a bankok, hanem egyéni befektetők finanszírozzák egymást (crow funding).

Mit tehetnek a bankok: jelentős expanziót kell végrehajtaniuk a tradicionális hitel és befektetői piacon, innovatív, alacsony árazású alternatívákat kínálva új és biztonságos biztosítékokat alkalmazva. ROE és COE kérdésében jelentősen redukálniuk kell a költségeiket, további konszolidációkat kell végrehajtani, hálózatcsökkentést kell végrehajtani, külső piacokat kell keresniük. Legfőképpen viszont a növekedés érdekében a banki piacnak innovatívabbnak kell lennie, meg

kell ismernie legfontosabb piacát és azok életpályája szerinti igényeket kell kielégítenie. Továbbá központi kérdésként kell kezelni azt a tényt is, miszerint érdemi hitelkereslet-növekedés abban az esetben lehet elérni, amennyiben megerősödik a piaci bizalom és stabil gazdasági jövőképet helyeznek a bankok a vállalati szféra elé.

Mit tehet az állam: optimálisan kell ötvöznie ösztönzőrendszerében a hatékony banki tőkeallokációt és a konstruktív szabályozó eszközöket: pozitív, hitelezést segítő banki adórendszer, hatékony intézményi garanciarendszer, kamat kiegyenlítő módszerek alkalmazásával. Közvetlen bankoknak nyújtható vagy ügyféllel kombinált piacösztönző megoldásokat kell továbbra is keresnie és

azokat megfelelő méretben alkalmazza. Átvizsgálni a KKV-at érintő jogi és számviteli környezetet és azokat a gazdasági ösztönzés érdekében alakítania.

Mit tehet a KKV-szektor: a megfelelő méretarányos cash flow és tőkeamangement mellett a legfontosabb a transzparencia, a felelősségvállalás és az összefogás erősítése, melynek ki kell egészülnie a szervezeti innováció jelentős fejlesztésével. Innoválni azonban csak akkor tudnak a vállalkozások, ha megfelelő humán-tőkével rendelkeznek. Mindez pedig abban az esetben valósítható meg, amennyiben – az állami szerepvállalás mellett – a gazdálkodó szervezetek is támogatják a munkavállalók folyamatos képzsését.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] BÉZA D. – CSUBÁK T. K. [2005]: Kisvállalkozások pénzügyei. Budapesti Corvinus Egyetem Kisvállalkozás Fejlesztési Központ, egyetemi jegyzet
- [2] CHIKÁN A. – DEMETER K. (szerk.) (1999): Az értékteremtő folyamatok menedzsmentje. Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem, Aula Kiadó Kft., Budapest.
- [3] CSUBÁK T. K. [2008]: A Magyar kkv-hitelezés tendenciáinak áttekintése a 2001-2007 közötti időszakban. 60 éves a Közgáz Jubileumi Konferencia Kötet
- [4] Csubák T. K. (2003): Kis- és középvállalkozások finanszírozása Magyarországon. Budapesti Corvinus Egyetem.
- [5] Deloitte. UK & European restructuring market outlook 2015 – A split forecast
- [6] Dietz M. partner (2012): Hitelezés Magyarországon című konferencia előadása
- [7] Dr. Matolcsy Gy. (2012): J/8112. számú jelentés a kis- és középvállalkozások 2009-2010. évi helyzetéről, gazdálkodási feltételrendszeréről, a vállalkozásfejlesztés érdekében megtett intézkedésekről, valamint a kis- és középvállalkozások részére nyújtott állami támogatások eredményeiről, Magyarország Kormánya
- [8] DR. MATOLCSY GY. (2015): Egyensúly és Növekedés, Konszolidáció és stabilizáció Magyarországon 2010-2014, Kairosz Kiadó
- [9] Dr. Szabó A. (2010): Kis- és középvállalkozások helyzete Magyarországon
- [10] Élő halott a hitelezés – Egy konferencia tanulságai (2013) www.portfolio.hu
- [11] European Commission [2014]: A partial and fragile recovery - Annual report on european SMEs 2013/2014. hely nélkül. : European Union
- [12] Gyenge B., Kozma T., Bíró T. (2014): Pénzügyi helyzet elemzés a vállalati életciklus szakaszaiban, CONTROLLER INFO II.:(2) pp. 27-31.
- [13] GYENGE B., BURESH J., KOZMA T. (2013): How to Measure the Efficiency of Management Strategy in Organisational Structure. In: Bylok, F. at al. (szerk.) HUMAN CAPITAL AND CORPORATE RESPONSIBILITY. Politechniki Czestochowskiej. Czestochowa, Lengyelország pp. 60-72.

- [14] FÁBIÁN G. – FÁYKISS P. – SZIGEL G. [2011]: A vállalati hitelezés ösztönzésének eszközei, MNB tanulmányok
- [15] KÁLLAY L. – KISSNÉ KOVÁCS E. – KŐHEGYI K. – MASZLAG L.[2005]: A kis- és középvállalkozások helyzete. Éves jelentés 2003/2004. Budapest : Gazdasági és Közlekedési Minisztérium
- [16] Kállay L. (2012): KKV-szektor: versenyképesség, munkahelyteremtés, szerkezetátalakítás. Műhelytanulmány (working paper). Vállalatgazdaságtan Intézet, Budapest.
- [17] KSH Gyorsjelentés 2014. November A kis és középvállalkozások jellemzői
- [18] Márton A. (2012): A KKV szektor számvitele és a társasági adórendszer kapcsolatának vizsgálata a Magyar gyakorlatban
- [19] MNB [2013]: Növekedési Hitelprogram bemutatása http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Kiadvanyok/szakmai_cikkek/hitelezes_nhp/KKV_cikk_final_final.pdf
- [20] NEMZETGAZDASÁGI MINISZTERIUM, <http://www.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/videok/a-magyar-kkv-k-ketmillio-embernek-biztositanak-munkahelyet>
- [21] NGKM [Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Minisztériuma]: A kis- és középvállalkozások fejlesztésének stratégiája 2007-2013
- [22] Pulay Gy. – Máté J. – Németh I. – Zelei A. (2013): A monetáris politika kockázatai és az államadósság-szabály, Pénzügyi Szemle
- [23] Statisztikák (<http://www.hvca.hu/hu/statisztika/>)
- [24] Szerb L. [2008]: A haza kis- és középvállalkozások fejlődését és növekedését befolyásoló tényezők a 2000-as évek közepén. Vállalkozás Innováció 2. évfolyam 2. szám. : ismeretlen szerző, 2008. II. negyedév.
- [25] Vágány J. - Kárpátiné Daróczy J. [2011] - A gazdasági világválság kihívásai és a kilábalás lehetőségei a kkv-k számára, Általános Vállalkozási Főiskola, Budapest
- [26] Vörös M. (2012): Állami támogatás a magyar kkv-szektorban: miből mennyi jut?
- [27] Walter Gy. [2014]: Vállalatfinanszírozás a gyakorlatban. Budapest: Alinea Kiadó